

**DE FRYSKE
MARREN**

Verkiezingsprogramma
2026 - 2030

**OOG VOOR
JOUW TOEKOMST**

Voorwoord

Het CDA De Fryske Marren staat met een hoopvol verhaal midden in de samenleving. Wij komen op voor mensen die elke dag het goede willen doen. Dagelijks bouwen wij met u aan de mooie gemeente waarin wij mogen wonen, werken en recreëren. Waar mensen onderdeel zijn van een sterke gemeenschap en waar iedereen telt. Een gemeente waar kinderen veilig opgroeien, ouderen goede zorg krijgen, ondernemers de ruimte krijgen en onze samenleving bruist!

Ons verhaal

Het is juist de kracht van die samenleving waarin wij geloven. Waar mensen elkaar ontmoeten, kerken, verenigingen, sportclubs, (familie)bedrijven of coöperaties. Waar respect, waarden en normen niet ouderwets zijn, maar juist gekoesterd worden. Waar het algemeen belang boven het eigen belang gaat. Waar mensen verantwoordelijkheid nemen voor hun leefomgeving, omzien naar elkaar en voor elkaar zorgen. Waar we de wereld beter doorgeven aan onze kinderen en kleinkinderen. Samen kunnen we meer.

Ons kompas

Het CDA gelooft in de kracht van de gemeenschap. Onze vier kernwaarden zijn daarbij ons kompas. Deze waarden zijn de basis voor onze inzet voor De Fryske Marren en daarmee ook de basis voor dit verkiezingsprogramma: solidariteit, gerechtigheid, gespreide verantwoordelijkheid en aandacht voor toekomstige generaties.

Een politiek van samenwerken

Vanuit die gedachte pakken wij onze verantwoordelijkheid graag op. Wij zijn ervan overtuigd dat er een politiek van samenwerken nodig is. Het CDA is een lokale partij met korte lijnen met zowel Fryslân, Den Haag als Brussel. Wij staan voor een constructieve koers. Het CDA De Fryske Marren levert dit al meer dan 45 jaar.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

Voor u liggen onze plannen voor De Fryske Marren voor de periode 2026-2030. Onze prachtige plattelandsgemeente met meer dan 50.000 inwoners, vele verenigingen en bedrijven en waar de landbouw en de toeristische sector de twee grootste sectoren van onze gemeente zijn. Wij laten zien waar wij onze focus leggen en hoe wij willen bouwen met oog voor jouw toekomst. Aan een gemeenschap waar mensen tot hun recht komen en het goed (samen)leven is en waarin ruimte is om te ondernemen en te werken. Een verhaal vol bouwstenen, ideeën en voorstellen.

Bouwen aan de toekomst doen we samen

Uw steun is onmisbaar om ons verhaal voor een fatsoenlijk De Fryske Marren vorm te geven. Wij nodigen u van harte uit om met ons te bouwen aan de toekomst. Want een sterke gemeenschap begint bij u, bij jou. Mogen wij op 18 maart op uw stem, op jouw stem rekenen?

Inhoudsopgave

1. Een verantwoordelijke en betrokken samenleving	4
<i>Cultuur, tradities en lokale evenementen</i>	<i>4</i>
<i>Sociale samenhang</i>	<i>5</i>
<i>Kinderopvang en onderwijs: investeren in kansen voor alle kinderen</i>	<i>6</i>
<i>Asiel en integratie</i>	<i>8</i>
2. Ruimte om te ondernemen	9
<i>Sterke economie en werkgelegenheid in De Fryske Marren</i>	<i>9</i>
<i>Een toekomstbestendige landbouw in balans met mens, natuur en leefomgeving</i>	<i>10</i>
3. Een gezonde, actieve en veilige samenleving	12
<i>Preventie</i>	<i>12</i>
<i>Samenwerken</i>	<i>12</i>
<i>Sport en beweging</i>	<i>13</i>
<i>Zorgen doen we samen</i>	<i>14</i>
<i>Investeer in samenleven en de lange termijn</i>	<i>14</i>
<i>Neem niet alle zorg over</i>	<i>14</i>
<i>Jeugdzorg</i>	<i>14</i>
<i>Veiligheid en ondermijnende criminaliteit</i>	<i>15</i>
<i>Bestaanszekerheid en armoedebestrijding</i>	<i>16</i>
4. Wonen, openbare ruimte en bereikbaarheid	17
<i>Wonen en volkshuisvesting</i>	<i>17</i>
<i>Duurzaamheid en energie</i>	<i>18</i>
<i>Mobiliteit en infrastructuur</i>	<i>19</i>
<i>Openbare ruimte en leefomgeving</i>	<i>20</i>
<i>Ruimte met een toekomst</i>	<i>21</i>
5. De gemeente betaalbaar en dichtbij	22
<i>Gemeentelijke financiën en belastingen</i>	<i>22</i>
<i>De gemeente dichtbij: een toegankelijke en betrokken gemeente voor iedereen</i>	<i>23</i>
6. Dankwoord	24

1. Een verantwoordelijke en betrokken samenleving

Waar staan wij voor

Wij geloven in de kracht van een samenleving waar mensen omzien naar elkaar en waar op niemand neergekeken wordt. Waar sprake is van mienskip. Waar elke inwoner ongeacht achtergrond, geaardheid, cultuur of overtuiging, zich verbonden voelt met en verantwoordelijkheid draagt voor de eigen leefomgeving. Wij geloven in een Nederland waar traditie en gemeenschapszin hand in hand gaan en waar we bouwen aan een gemeenschap die iedereen recht doet.

Cultuur, tradities en lokale evenementen

Cultuur, tradities en lokale evenementen vormen de basis van onze Mienskip en versterken onderlinge verbondenheid. Het CDA ziet kunst, cultuur en religie als bronnen van inspiratie en kracht, vooral in tijden van onzekerheid.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- Wij willen cultuur toegankelijk houden, zodat elke inwoner - jong en oud - zich verbonden kan voelen met onze geschiedenis en dit kan doorgeven aan toekomstige generaties. Het volwassenfonds sport en cultuur en het jeugdfonds sport en cultuur moeten daarom behouden blijven.
- We ondersteunen cultuur en traditie met een regionaal of lokaal karakter, van carnaval in Bokkedam tot carbidschieten en van het Councours Hippique tot de Allegorische Optocht.
- Wij maken het organiseren van evenementen makkelijker. De afgelopen jaren hebben we ons actief ingezet om onnodige regels af te schaffen en daar blijven we ons de komende jaren ook voor inzetten. Zo krijgen verenigingen, dorpen en vrijwilligers weer de ruimte om samen mooie activiteiten en evenementen te organiseren.

Sociale samenhang

Het verenigingsleven is het cement van de samenleving. Dit geldt zowel voor sport als voor cultuur. Verenigingen zorgen voor verbinding en verantwoordelijkheidsgevoel. Samen sporten, bewegen, toneel spelen of muziek maken, versterkt niet alleen de gezondheid maar ook de sociale samenhang in onze dorpen en stad. Daarom ondersteunen wij verenigingen en vrijwilligersinitiatieven die bijdragen aan een sterke samenleving.

Voor het CDA zijn vrijwilligers goud waard. Vrijwilligers geven kleur aan de samenleving, houden verenigingen draaiend en laten de samenleving bloeien. Nederland kent een grote groep vrijwilligers, waaronder ook bestuurders van vele verenigingen en instellingen. Tegelijkertijd zien wij ook dat het steeds moeilijker wordt om vrijwilligers te vinden die zich gedurende lange tijd aan een rol willen verbinden.

Wij ondersteunen dan ook sportverenigingen, toneel- en muziekverenigingen en de vrijwilligers die een cruciale rol spelen in de Mienskip. Dit doen we onder andere door betaalbare (zaal)huren. We investeren daarnaast in openbare sport- en speelplekken waar jong en oud kunnen bewegen en elkaar kunnen ontmoeten. Door een vaste contactpersoon/contactpunt bij de gemeente voor zowel de sport- als culturele verenigingen, houden we verbinding en versterken we elkaar.

Ook de plaatselijke belangen, dorpsbelangen, buurt/wijkverenigingen en dorpshuizen zijn van groot belang voor de sociale samenhang. Wij hebben de afgelopen jaren veel contact met hen gehad en de jaarvergaderingen van alle plaatselijke en dorpsbelangen bijgewoond. Zo weten wij en weet de gemeente wat er speelt in een dorp, buurt of stad. Dorpencoördinatoren zijn de verbindende schakel tussen dorpsbelangen, dorpshuizen en de gemeente. We hechten veel waarde aan hun werk en willen hen dan ook behouden.

“Omzien naar elkaar is geen taak van de overheid alleen, dat doen we samen” (Kees Mulder, Broek)

Onze CDA-plannen: Oog voor jouw toekomst

- Wij zetten actief in op vrijwilligersbeleid, om zo het vele werk dat vrijwilligers doen en de verantwoordelijkheid die zij op zich nemen te erkennen en te ondersteunen. De jaarlijkse uitreiking van de Gouden Tomme bij de nieuwjaarsreceptie moet behouden blijven en we willen dat het steunpunt voor vrijwilligers bij onze welzijnsorganisatie de Kear actiever wordt uitgedragen.
- We willen een specifieke Gouden Tomme voor de doelgroep jongeren die zich verdienstelijk inzetten voor de samenleving.
- We versterken de Mienskip door onderlinge ontmoeting van mensen in dorpshuizen, sportkantine of andere ontmoetingsplekken mogelijk te maken – eventueel in samenwerking met De Kear - via het activiteitenbudget en het kernenbudget. Daarnaast moeten deze plekken zoveel mogelijk behouden blijven voor activiteiten in de dorpen en stad.
- Door behoud van het kernenbudget en andere subsidies voor activiteiten en dorpshuizen, ondersteunen we initiatieven van bewoners om hun eigen dorp, stad of straat mooier, leefbaarder en/of duurzamer te maken, zoals bijvoorbeeld de verduurzaming van sportkantine en dorpshuizen, de aanleg van een jeux-de-boulesbaan of een gezamenlijke moestuin.

- We stimuleren dorpsinitiatieven, waarbij vrijwilligers diverse activiteiten in al onze 50 dorpen en de stad Sloten organiseren.
- De gemeente ondersteunt initiatieven uit de samenleving voor het organiseren van festivals zoals Brêgepop, The Proms of Harich en de verschillende dorpsfeesten die De Fryske Marren rijk is.
- We willen één contactpunt (bijvoorbeeld een contactfunctionaris of loket) voor sport- en cultuurverenigingen, waar men terecht kan voor vragen en ondersteuning van het (bestuurs)werk en daarnaast ondersteuning bij het aanvragen van (verduurzamings)subsidies, voor activiteiten of verbouw van bijvoorbeeld het clubhuis.
- Bestuurders zijn onmisbaar voor het verenigingsleven in De Fryske Marren. Wij willen deze mensen beter ondersteunen. Daarom stellen we een laagdrempelige cursus of begeleidingstraject beschikbaar voor (nieuwe) bestuursleden. Hierin krijgen zij praktische handvatten, kennis over wet- en regelgeving en kunnen zij ervaringen uitwisselen met anderen. Zo zorgen we ervoor dat het bestuurswerk makkelijker en aantrekkelijker wordt – en houden we onze verenigingen sterk en vitaal. CDA landelijk zet zich ook in om de aansprakelijkheid van vrijwillige bestuurders te verlichten.
- Wij willen de dorpencoördinatoren behouden en eventueel de uren uitbreiden.
- Vanuit diverse verenigingen, zoals sport, cultuur en ondernemersverenigingen krijgen wij positieve feedback over hun contacten met de gemeente. Wij willen graag een benaderbare en positieve gemeente blijven, zeker ook voor onze ondernemers en verenigingen en willen deze rol blijvend versterken.

Kinderopvang en onderwijs: investeren in kansen voor alle kinderen

Goede kinderopvang en kwalitatief onderwijs zijn essentiële pijlers voor een samenleving waarin elk kind zich optimaal kan ontwikkelen. Ze bieden een veilige en stimulerende omgeving waarin kinderen leren, vrienden maken en zelfvertrouwen opbouwen. Het CDA gelooft in een sterke samenwerking tussen kinderopvang, scholen, ouders en de buurt. We willen daarom investeren in integrale kindcentra als verbindende plek. Kinderopvang en scholen spelen naast ouders een cruciale rol in het vroegtijdig signaleren van problemen die de ontwikkeling van kinderen belemmeren. De samenwerking tussen school en de schoolmaatschappelijk werker en de leerplichtconsulent is van belang om uitdagingen zoals kansenongelijkheid en thuiszitten aan te pakken. Bij het investeren in gelijke kansen is het essentieel om school, thuis en omgeving met elkaar te verbinden. Hierbij is de rol die de jongerencoaches van onze welzijnsorganisatie De Kear oppakt op het Voortgezet Onderwijs onmisbaar.

De gemeente zet zich zo actief in om de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te versterken en instellingen voor beroepsonderwijs te ondersteunen. In De Fryske Marren doen we dat in samenwerking met het 3oBURO en specifiek voor de VMBO doelgroep door middel van Zuid Friesland On Stage. Het 3oBURO verbindt onderwijs en ondernemers door het organiseren van gastlessen, bedrijfsbezoeken en speeddates, om jongeren te inspireren en te begeleiden naar een bewuste en succesvolle loopbaankeuze. Zuid Friesland On Stage is gericht op het (leren) leggen van duurzame contacten waar jongeren ook later nog eens een beroep kunnen doen.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- We zetten in op het aanpakken van onderwijsachterstanden. Alle peuters die een taalachterstand hebben, krijgen gratis voorschoolse educatie (2,5 - 4 jaar), zodat zij beter voorbereid aan groep 1 beginnen. Mocht er op een locatie geen voorschoolse educatie aanwezig zijn, dan wordt er een extra gecertificeerde groepskracht af en toe ingevlogen (de 'vliegende brigade') om de peuter taalrijke begeleiding te geven.

- We willen zoveel mogelijk voorkomen dat leerlingen thuiszitten en niet naar school gaan. Daarom willen we extra inzetten op preventie, zodat schoolmaatschappelijk werk en onze leerplicht consultants meer uren aanwezig kunnen zijn op de scholen en beter met scholen en samenwerkingsverbanden kunnen samenwerken.
- Begin 2025 is het uitvoeringsprogramma van het Integraal Huisvestingsplan 2026 – 2041 vastgesteld. In dit plan is per jaar aangegeven welke schoolgebouwen in aanmerking komen voor (ver)nieuwbouw of renovatie. Het plan is in samenspraak met de schoolbesturen en kinderopvangorganisaties opgesteld. Hiermee voorzien we in duurzame toekomstbestendige schoolgebouwen, waarbij de doorlopende ontwikkelingen van het kind centraal staat. Investeringsplannen in deze onderwijshuisvestingsplannen stellen we niet uit.
- Beroepsonderwijs is de startmotor van de lokale economie. We versterken daarom de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt door te onderzoeken of de werkzaamheden van het 3oBURO verbreed kunnen worden naar het MBO, door het beroepsonderwijs actief te betrekken bij economische plannen.
- Daarnaast kan het netwerk van het 3oBURO worden ingezet om lokale ondernemers te stimuleren om Maatschappelijke Diensttijd (MDT) onder de aandacht te brengen en als stage aan te bieden aan jongeren.
- Wij vinden het belangrijk dat onze jongeren de kans krijgen om na school in onze regio te blijven werken. Daarom zetten wij ons in om 'On Stage' te behouden voor de VMBO-leerlingen van De Fryske Marren.

Asiel en integratie

In deze tijd van verharding zetten wij in op verbinding. Verantwoordelijkheid en solidariteit zijn leidend in onze inzet om vluchtelingen een veilige plek in onze samenleving te bieden. Tegelijkertijd houden we oog voor de behoeften van alle inwoners. Het is een dubbele verantwoordelijkheid die spanningen met zich meebrengt. Het asielzoekerscentrum in Balk zal in oktober 2026 definitief worden gesloten, waarbij de inwoners van Balk en omstreken de afgelopen 10 jaar zich zeer positief hebben ingezet voor de vluchtelingen in het azc. Wij hebben daar veel waardering voor.

De gemeenteraad heeft in 2024 besloten dat er in de toekomst een asielzoekerscentrum moet blijven in de gemeente. Voor het CDA is hierbij kwaliteit van de opvang leidend met een bij voorkeur kleinschalige opvang. De grenzen van de spankracht van de samenleving moeten we in het oog houden omdat we anders de belofte van een goede integratie niet kunnen waarmaken. Wij moeten daarbij ook voorkomen dat de uitdaging voor onder andere zorginstellingen, maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen te groot wordt.

Het plan van aanpak voor een nieuw AZC wordt vlak na de verkiezingen verwacht. Wij willen dat daarna snel actie wordt ondernomen zodat gemeente De Fryske Marren voldoet aan de verplichting van de Spreidingswet.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- Wij vinden het belangrijk dat de gemeente De Fryske Marren voldoet aan de verplichting van de Spreidingswet.
- Onze voorkeur gaat uit naar kleinschalige opvang.
- In het kader van inclusie en integratie vinden wij het belangrijk dat nieuwkomers actief deelnemen aan de maatschappij, met respect voor/inachtneming van geldende normen en waarden, waarbij de gemeenschap hen open en behulpzaam tegemoet treedt.

2. Ruimte om te ondernemen

Waar staan we voor

Voor het CDA staat de economie ten dienste van het goede samenleven. Wij geloven dat een sterke economie een samenleving mogelijk maakt waarin iedereen een kans krijgt om zich te ontwikkelen en bij te dragen. De economie moet mensen in staat stellen te bloeien, met solidariteit en rechtvaardigheid als fundament. Wij vinden belangrijk dat de economie niet alleen draait om winst, maar ook om het welzijn van alle inwoners.

Sterke economie en werkgelegenheid in De Fryske Marren

Wij zijn een plattelandsgemeente, met een sterke basis in de maakindustrie (waaronder de bouw), landbouw, recreatie & toerisme en het MKB. Deze sectoren vormen de ruggengraat van onze lokale economie. Het CDA wil dat deze sectoren blijven bloeien en met elkaar in balans blijven.

Onze ondernemers zorgen voor werkgelegenheid en vertier en hebben daarnaast een belangrijke rol in het maatschappelijke leven. Veel bedrijven geven vaak een bijdrage aan verenigingen en evenementen en zijn daarbij net zo onmisbaar als de vele vrijwilligers. Daarom zetten wij ons in voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat en goede voorwaarden om te kunnen ondernemen.

In dat kader maken wij ons zorgen over de bereikbaarheid van onze bedrijven. De stremming op de A7 bij Sneek en de beperkte belastbaarheid van de brug bij Spannenburg vormen knelpunten voor het vracht- en landbouwverkeer, en mogelijk in de toekomst ook voor het reguliere autoverkeer. Dit heeft directe gevolgen voor ondernemers, transporteurs en agrariërs.

Daarnaast speelt de overbelasting van het elektriciteitsnet een steeds grotere rol. Bedrijven die willen uitbreiden of zich in onze gemeente willen vestigen, krijgen soms geen toegang tot een nieuwe of zwaardere aansluiting. Dit belemmert groei, innovatie en verduurzaming. Hoewel wij niet voor al deze belemmeringen aan de lat staan, willen wij als gemeente wel onze bijdrage leveren. De infrastructuur – zowel qua wegen, energie en dataverkeer – moet op orde zijn, zodat ondernemers de ruimte krijgen om te ondernemen.

Tot slot willen wij een aantrekkelijke gemeente zijn voor recreanten en toeristen. Daarbij streven we naar een betere spreiding van bezoekers over het jaar, zodat niet alleen in de zomer, maar juist ook in de wintermaanden meer mensen onze gemeente weten te vinden. Dit versterkt de lokale economie en zorgt voor een meer evenwichtige benutting van onze voorzieningen.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- Het in goede staat brengen en houden van onze infrastructuur en op alle niveaus (provinciaal en landelijk) ons hard maken voor een snelle vervanging van de brug van Spannenburg.
- Wij willen actief bijdragen aan het oplossen van de overbelasting van het net. Wij verwijzen voor onze plannen naar de paragraaf over duurzaamheid
- Wij onderzoeken of de gemeente een bemiddelende rol kan spelen in cable pooling, waarbij bedrijven een aansluiting op het elektriciteitsnet delen of waarbij kan worden gewerkt met een slimme energieopslag (batterijen en dergelijke). Wij willen daarmee zorgen dat er (zwaardere) aansluitingen eerder realiseerbaar zijn. Dat komt de bedrijvigheid ten goede.
- We behouden één centraal gemeentelijk steunpunt voor ondernemers, middels de bedrijvencontactfunctionaris. Om ervoor te zorgen dat bedrijven zo goed mogelijk hun weg kunnen vinden binnen de gemeente, is het belangrijk om de gemeentelijke dienstverlening op orde te hebben.
- Wij willen een soepele vergunningenprocedure en schrappen onnodige voorwaarden binnen die vergunningen, zodat inwoners, bedrijven en organisaties beter worden gefaciliteerd
- We zetten ons in voor meer winterharde logies en seizoensverlenging zodat recreatie jaarrond bijdraagt aan werkgelegenheid en voorzieningen.
- Wij blijven samenwerken met gemeente Súdwest-Fryslân aan een sterke en herkenbare regiopromotie.
- We zorgen dat recreatie voor iedereen toegankelijk blijft: voor inwoners en gasten.

Een toekomstbestendige landbouw in balans met mens, natuur en leefomgeving

Het CDA staat voor een sterke, toekomstgerichte landbouw die in balans is met natuur, milieu en de leefomgeving. Boeren zijn voor ons onmisbare partners in het beheer van het landschap. In een wereld met toenemende geopolitieke onzekerheden wordt lokale voedselproductie steeds belangrijker.

Als CDA De Fryske Marren zijn we ons bewust van de opgaven in de agrarische sector. Daarom kiezen wij voor samenwerking in plaats van polarisatie. Boeren leveren niet alleen voedsel, maar dragen ook bij aan natuurbeheer, biodiversiteit en de leefbaarheid van het platteland. Daarvoor verdienen de boeren waardering. Wij zetten ons in voor een landbouw die economisch houdbaar is, ecologisch verantwoord en maatschappelijk verbonden.

We erkennen dat de sector verandert. Niet alle boeren hebben een opvolger, en bij bedrijfsbeëindiging wordt grond vaak overgenomen door collega's uit de omgeving. Wij willen dat boeren kunnen doorontwikkelen in het kader van een redelijk inkomen, eisen op het gebied van de dierenwelzijn, stikstof en de opgaven van het veenweidegebied. Daarnaast zijn er zorgen rond sierteelt en gewasbescherming. In 2025 vond hierover een debat plaats en wordt onderzoek gedaan naar het instellen van spuitvrije zones. Hoewel we begrijpen dat er zorgen leven, zijn wij terughoudend met het opleggen van extra lokale regels bovenop landelijke wet- en regelgeving. Wij geloven dat afspraken in de vorm van een convenant tussen boeren, tuinders en omwonenden vaak effectiever en beter uitvoerbaar zijn.

Als CDA kiezen we voor een realistisch landbouwbeleid dat ruimte biedt aan agrariërs en recht doet aan de omgeving. Niet door regels te stapelen, maar door samen te werken aan toekomstbestendige oplossingen en lokaal met elkaar in gesprek te gaan, ook om daarmee het wederzijds begrip te vergroten.

“Ondernemers verdienen ruimte, vertrouwen en toekomstperspectief” (Cor Flapper, Harich)

Onze CDA-plannen: Oog voor jouw toekomst

- Wij willen boeren de ruimte geven om op hun thuislocatie door te ontwikkelen en waar nodig uit te breiden of te extensiveren of het ontwikkelen van een tweede tak, mits dit passend is binnen de ruimtelijke en landschappelijke context.
- Voor leegstaande boerderijen willen wij soepele herbestemming mogelijk maken, zoals via een rood-voor-rood regeling. Dit maakt het mogelijk om bijvoorbeeld oude (lig)boxstallen te vervangen voor de bouw van woningen of andere passende functies.
- Wij zijn tegen het stapelen van lokale regels op bestaande landelijke wet- en regelgeving. In plaats daarvan zetten wij in op het faciliteren van gesprekken tussen boeren en omwonenden, bijvoorbeeld rond het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de sierteelt.

3. Een gezonde, actieve en veilige samenleving

Waar staan wij voor

Het CDA wil de zorg in De Fryske Marren beschikbaar, bereikbaar en betaalbaar houden. Daarvoor streven we naar een samenleving waarin we verantwoordelijkheid dragen, niet alleen voor onze eigen gezondheid, maar ook voor het welzijn en de gezondheid van de ander. Hierin werkt de gemeente samen met De Kear, de GGD, de bibliotheek, de huisartsen, fysiotherapeuten en andere zorgverleners. Het fundament van een gezonde maatschappij ligt in de samenwerking tussen overheid, gemeenschap, zorgverleners en families. Mantelzorg en gemeenschapszorg spelen hierin een belangrijke rol. Wij pleiten voor een zorgsysteem dat vertrouwen stelt in zowel de zorgverlener als de zorgontvanger, waarbij de bureaucratie wordt verminderd, zodat de zorg meer gericht is op mensen dan op papieren.

Preventie

Preventie is voor het CDA een belangrijk aandachtspunt om gezondheidsproblemen vroegtijdig aan te pakken en zo de druk op de zorg te verlichten. Daarom willen wij verder investeren in preventieprogramma's die mensen ondersteunen bij het maken van gezonde keuzes. Dit begint bij een gezonde omgeving, bijvoorbeeld door een veilige en groene buitenruimte en bewustwordingscampagnes rondom voeding, beweging en mentale gezondheid. Voor jong en oud. Het is goed dat de gemeente een actieve rol heeft in het bevorderen van gezondheid op scholen, in wijken, dorpen en in het verenigingsleven.

Samenwerken

De huidige verenigingen spelen op veel plekken in op de veranderende behoefte aan preventie en gezondheid. Het CDA zet daarom in op de samenwerking tussen onze sport-, cultuur en beweegcoaches met de bestaande sport- en cultuurverenigingen.

“Verenigingen en vrijwilligers zijn het kloppend hart van onze gemeente” (Barbara Gardeniers, Terherne)

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- Door in te zetten op preventieve initiatieven, proberen we gezondheidsproblemen zoveel mogelijk te voorkomen. Denk hierbij aan beweegprogramma's, ouderengym, valpreventie, bewustwordingscampagnes op het gebied van mentale gezondheid, tegengaan van drugs, roken, alcohol en het stimuleren van gezonde voeding en sociale contacten en tegengaan van pesten. Waar mogelijk pakken wij dit op in samenwerking met het onderwijs en (sport)verenigingen.
- We stimuleren gezonde sportkantine en het ondersteunen/faciliteren van kantinebeheerders en verenigingsbesturen.
- Door middel van onze sport- en cultuur- en beweegcoaches stimuleren we de samenwerking tussen onderwijs/buitenschoolse opvang en sport- en cultuurverenigingen, zodat de gymlessen ook ingevuld kunnen worden op, bij en wellicht zelfs door een sportvereniging. Ook kan er kennis worden gemaakt met muzieklessen.

Sport en beweging

Voor het CDA zijn sport en beweging prioriteit. Sport brengt mensen samen, bevordert fysieke en mentale gezondheid en draagt bij aan gemeenschapszin. Het CDA zet zich blijvend in voor laagdrempelige en betaalbare sportvoorzieningen, zodat sport toegankelijk is voor alle leeftijden en achtergronden. We zorgen voor voldoende en goed onderhouden gymzalen, sporthallen en sportzalen in onze gemeente. Daarnaast moet er voldoende zwemwater in de gemeente aanwezig zijn, om de kinderen de noodzakelijke zwemlessen te laten volgen voor onze waterrijke gemeente.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- Via het sportfonds worden clubs die die sport mogelijk maken voor mensen met een beperking ondersteund.
- We stimuleren dat inwoners kennis kunnen maken met diverse sporten, bijvoorbeeld door te onderzoeken of we een lokale sportpas kunnen introduceren.
- Na de pilot van buiten Bewegen, Ontmoeten, Sporten en Spelen (BOSS) in Bakhuizen en Lemmer, willen we dat dit breder uitgerold wordt in de gehele gemeente, zodat openbare groene pleinen uitnodigen tot spelen, ontmoeten en bewegen.
- Naast sporten in verenigingsverband, doen veel mensen dat ook in onze parken en de natuur. Dat willen we stimuleren met een uitnodigende buitenruimte, bijvoorbeeld met meer hardlooproutes, goede wandelpaden en buiten-sportvoorzieningen.
- We verbeteren de samenwerking tussen de gemeentelijke en niet-gemeentelijke sporthallen, zodat de capaciteit van de sporthallen beter benut wordt en de krapte die in de winter wordt ervaren bij de binnensport, afneemt.
- Door middel van het accommodatiebeleid stimuleren we samenwerking tussen verenigingen, zodat onze sportverenigingen toekomstbestendig, bereikbaar en betaalbaar blijven.
- Wij willen samen met sportverenigingen een integraal velden plan opstellen (vergelijkbaar met het integraal huisvestingsplan voor het onderwijs). Dit doen wij zodat verenigingen over een langere periode duidelijkheid krijgen over de vernieuwing of verbetering van sportvelden. Daarnaast leidt deze planmatige aanpak tot een zorgvuldigere besteding van beschikbare middelen. Zie als voorbeeld het plan van de gemeente Hardenberg.
- Wij zijn een waterrijke gemeente. Wij vinden dat er voldoende mogelijkheid moet zijn om zwemonderwijs te volgen in de nabije omgeving.

Zorgen doen we samen

Het CDA staat voor een verantwoordelijke samenleving waarin mensen omzien naar elkaar en voor elkaar zorgen. Denk hierbij aan mantelzorg en gemeenschapszorg. Om mantelzorgers (tijdelijk) te ontlasten, pleiten we voor meer ondersteuning. Dit kan door de inzet van respijtzorg, dagbesteding en ondersteuning (informatie en advies) te bekostigen.

Investeer in samenleven en de lange termijn

De zorg voor elkaar staat onder druk. Wij juichen initiatieven die de samenleving en de verbinding tussen het sociaal en medisch domein versterken toe. Denk aan huisbezoeken aan (eenzame) ouderen door vrijwilligers, de inzet van Welzijn op Recept en de POH Jeugd bij huisartsen.

Neem niet alle zorg over

De gemeente dient als vangnet: als mensen zorg nodig hebben is het goed eerst te kijken wat de inwoner zelf kan, daarna te kijken welke hulp vanuit de familie en Mienskip mogelijk is en pas als sluitstuk een beroep te doen op professionals. Alleen zo kunnen we ervoor zorgen dat de zorg beschikbaar en betaalbaar blijft.

De focus ligt hierbij niet op zelfredzaamheid, maar op samenredzaamheid. Het vraagt om keuzes waar de samenredzaamheid van de samenleving ophoudt en de zorg van de gemeente begint. Zo nemen we bij problemen niet alle zorg over, maar zorgen we ervoor dat het netwerk of het gezin - eventueel met ondersteuning - weer zo zelfstandig en goed mogelijk kan functioneren. Dit betekent dat we waar het kan een beroep doen op de ouders en/of het netwerk zoals familie of de buurt. Hierbij moeten we ons ervan bewust zijn dat het aantal zorgmedewerkers de komende jaren steeds schaarser wordt.

Jeugdzorg

De afgelopen jaren zijn de kosten voor de jeugdzorg hard gestegen, ook in De Fryske Marren. Cijfers laten zien dat de stijging niet te maken heeft met meer jongeren die gebruik maken van de jeugdzorg, maar wel dat de zorg duurder is geworden en dat er meer complexere zorg geleverd wordt.

Als CDA willen we dat er minder wordt gekeken naar wat er mis is met het kind. Geen één kind is gelijk of ontwikkelt zich gelijk. Wij vinden dat iedereen zijn eigen talenten heeft en als een kind zich niet volgens de 'norm' ontwikkelt is er niet direct een probleem waar een 'label' op geplakt moet worden of diagnose voor gesteld moet worden. Samen met de ouders, de JGZ, het onderwijs, de kinderopvang en het wijkteam willen we normaliseren, de variëteit van de ontwikkeling van kinderen weer omarmen en samen kijken naar hoe we de context rondom het kind kunnen veranderen.

Ook willen we de sociale basis versterken, denk aan goed onderwijs, laagdrempelige sport- en cultuurvoorzieningen, laagdrempelige opvoedondersteuning en een sterke buurt en Mienskip.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- We ondersteunen (jonge) mantelzorgers door hun cruciale rol in ons zorgsysteem te faciliteren door vanuit de gemeente gerichte aandacht en ondersteuning te bieden. We willen daarom de mantelzorgwaardering en het jaarlijkse zomerkamp behouden.
- We ondersteunen kwetsbare inwoners om sterker in de samenleving te staan. Enerzijds door hen te betrekken bij het bepalen welke ondersteuning zij nodig hebben. Anderzijds willen wij gerichte cursussen aanbieden, formuleren brigades, steunouders en taalmaatjes.

- Door de dubbele vergrijzing (meer ouderen en we worden ouder) in combinatie met de afname van het aantal potentiële mantelzorgers en een dalende beroepsbevolking, zal er een toenemende druk op het zorgstelsel komen en leiden tot stijgende kosten van de zorg. Om de zorg toekomstbestendig te houden in De Fryske Marren willen we bijvoorbeeld in samenwerking met het Fries Planbureau eerst een doorkijk naar de toekomst bepalen om vervolgens te kijken wat er nodig is.
- Kinderen en jongeren die dat nodig hebben moeten goede zorg krijgen. Dit geldt in het bijzonder voor kinderen met ingewikkelde problemen. We zetten in op effectieve zorg voor gezinnen die dat echt nodig hebben, dit zou kunnen bestaan uit het geven van extra ondersteuning aan kwetsbare aanstaande ouders in de verloskundige zorg. Wij kiezen voor gerichtere hulp waar dat nodig is en versterking van het normale leven waar dat kan.
- Jongeren ervaren veel mentale problemen. Wij vinden het daarom belangrijk dat jongeren een veilige plek hebben om bij elkaar te komen zoals in jeugdketen. De uitvoering van het vastgestelde jeugdketenbeleid wordt geëvalueerd en voortgezet. Ook de inzet van jongerenwerkers op onze middelbare scholen hierop via 'Zeg eens eerlijk' moet worden behouden en waar mogelijk uitgebreid.
- Wij maken ons zorgen over het drugs- en alcoholgebruik en het vaper onder jongeren. Dit moet worden tegengegaan door initiatieven samen met GGD te organiseren. Ook moet de IJslandse methode (Opgroeien in een Kansrijke Omgeving/Cool DFM) in samenwerking met het Trimbosinstituut worden uitgebreid. In de IJslandse methode werken scholen, ouders, gemeenten en andere partners samen aan een veilige omgeving voor jongeren, om hun welbevinden te verbeteren en middelengebruik te voorkomen.

Veiligheid en ondermijnende criminaliteit

Ondermijning, oftewel de vermenging tussen de boven- en onderwereld, tast onze democratische en maatschappelijke structuren aan en vraagt om een strenge en efficiënte aanpak. In de afgelopen periode hebben wij ons ingezet voor meer bewustwording met onder meer een voorlichtingsavond voor geïnteresseerden in Lemmer. Ondermijning raakt vooral bepaalde risicogroepen, en juist daarom is gerichte voorlichting van groot belang. We willen deze lijn voortzetten en versterken, onder andere door samen te werken met partners zoals de onderwijsinstellingen en Regionale Informatie- en Expertise Centrum Noord-Nederland (RIEC-Noord). Zo maken we onze jongeren, dorpen en wijken weerbaarder tegen criminele invloeden.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- We pakken ondermijnende criminaliteit integraal aan door goede samenwerking tussen politie, justitie en andere ketenpartners, onder regie van de burgemeester.
 - We willen meer inzet van de wijk- en jeugdagente. Deze agenten zijn voor inwoners en jongeren zichtbaar en benaderbaar in de wijk.
 - We zetten de scanner Lokaal Drugsgebruik van het Trimbos instituut in om inzicht te krijgen in drugsgebruik en om kwetsbare doelgroepen in beeld te brengen. We vertalen dit inzicht naar effectief beleid, verbeteren van preventie en handhaving.
 - We willen huiselijk geweld en kindermishandeling terugdringen door laagdrempelige meldpunten voor slachtoffers, vroegsignalering en een intensievere samenwerking tussen het sociaal domein, zorgverleners, jongerenwerkers, onderwijs en veiligheid (AVE-strategie). AVE staat voor: Integrale Aanpak ter Voorkoming van Escalatie bij huishoudens met oplopende problematiek. Het doel is het voorkómen van een dreigend escalerende situatie en het beperken en beëindigen van een escalerende situatie.
- Wij pleiten voor een integrale (landelijke) aanpak ter voorkoming van femicide, inclusief hulplijnen, bescherming en voorlichting.

Bestaanszekerheid en armoedebestrijding

Het CDA hecht veel waarde aan een samenleving waarin mensen zich betrokken voelen bij elkaar en verantwoordelijkheid nemen voor elkaar. In onze gemeente leven ongeveer 1.000 mensen onder de armoedegrens. Dat is iets minder dan 2% van onze bevolking. Zonder bestaanszekerheid kun je niet meedoen in de samenleving. Iedereen moet toegang hebben tot basisvoorzieningen. Samenwerking tussen lokale organisaties is nodig om een breed vangnet te vormen en sociale cohesie willen we bevorderen. Door het vereenvoudigen van lokale regelingen, individuele begeleiding en financiële ondersteuning kunnen we mensen ondersteunen. Daarnaast willen wij een verbod op gokreclame in de openbare ruimte.

Onze CDA-plannen: Oog voor jouw toekomst

- We willen doorgaan met de huisbezoeken bij betaalachterstanden. Wij kunnen hierdoor mensen in een vroeg stadium helpen. Dit voorkomt dat mensen in de schuldhulpverlening komen.
- We vinden het belangrijk dat mensen met een smallere beurs ook mee kunnen doen aan sport en cultuur. Daarom willen we doorgaan met het jeugdfonds sport en cultuur, het volwassenenfonds en stichting leergeld.
- We waarderen de organisaties die zich inzetten voor mensen die moeite hebben om rond te komen en willen daarom grote inzet op het platform armoede en schulden.

4. Wonen, openbare ruimte en bereikbaarheid

Waar staan wij voor

Een leefbare omgeving begint bij een plek waar je goed kunt wonen, je veilig voelt en in verbinding staat met je omgeving. Of je nu jong bent of oud, alleen woont of met een gezin: iedereen verdient een thuis in een gemeenschap die omziet naar elkaar. Voor het CDA betekent leefbaarheid meer dan alleen een dak boven je hoofd. Het gaat ook om beschikbare voorzieningen, ruimte voor ontmoeting, groen in de omgeving en een goede bereikbaarheid.

Wonen en volkshuisvesting

Betaalbare woningen zijn schaars, voorzieningen verdwijnen uit dorpen en de druk op de ruimte neemt toe. Tegelijkertijd verandert onze bevolkingsamenstelling. We vergrijzen, huishoudens worden kleiner en de woonbehoefte wordt steeds diverser. Daarom willen wij investeren in betaalbare toekomstbestendige woningbouw: energiezuinig, modulair en flexibel - aangepast aan het leven van nu én morgen.

We vinden dat elk dorp in principe de mogelijkheid moet krijgen om "een wijk(je) erbij" te bouwen. Toekomstbestendige uitbreidingen, passend in het landschap en afgestemd op de lokale behoefte. Zo blijft het mogelijk voor mensen om in hun vertrouwde omgeving te blijven wonen. Ook maken we ruimte voor het splitsen van bestaande woningen, woningdelen en het toevoegen van woonunits op grotere erven – zolang de leefbaarheid gewaarborgd blijft. Historische panden mogen niet leegstaan; die verdienen een nieuwe bestemming met behoud van karakter.

Daarnaast moeten we oog hebben voor de druk op de woningmarkt in toeristische kernen. Te veel woningen verdwijnen naar de markt voor tweede huizen of recreatief gebruik. Dit zorgt voor leegstand buiten het seizoen (spookdorpen) en duurdere huizen voor inwoners. Dorpen zijn er om in te leven.

Daar waar mogelijk worden in de kernen hofjes gebouwd waar jongeren (starters) en ouderen kunnen samenleven bij voorkeur met een gemeenschappelijke ruimte voor een kop koffie. Vrijkomende woningen van ouderen kunnen voorzien in de doorstroming.

Wij willen samen bouwen aan een toekomst waarin ook onze kinderen en kleinkinderen graag in De Fryske Marren willen (blijven) wonen.

“Ook starters en ouderen moeten een betaalbare woning kunnen vinden in eigen dorp of stad. Dure, grote huizen zijn er al genoeg”, (Johan Bakker, Echtenerbrug)

Onze CDA-plannen: Oog voor jouw toekomst

- We bouwen voor mensen, niet voor de markt. Daarom zetten we in op volkshuisvesting waarin de behoefte van onze inwoners centraal staat. We focussen op een mix van (sociale) huur- en (betaalbare) koopwoningen. Waar mogelijk doen wij dit in nauwe samenwerking met woningcorporaties.
- We staan voor een actieve grondpolitiek waarbij de gemeente zelf een rol neemt in het aankopen van gronden. Zo kunnen we beter sturen op de beschikbaarheid van bouwlocaties en zorgen dat woningen gebouwd worden in het belang van onze inwoners, en niet primair voor de markt.

- Wij willen het woningtekort terugdringen en kijken naar de mogelijkheid voor inbreiding en uitbreiding van dorpen. In elk dorp mag er een straat of wijk bijgebouwd worden, zodat ook jongeren en ouderen in hun eigen dorp kunnen blijven wonen.
- We zetten in op flexibele en toekomstbestendige woningbouw: energiezuinig, modulair en aanpasbaar aan veranderende woonwensen.
- We willen een beleid voor woonunits op grotere erven waarbij geen afbreuk aan het landschap het uitgangspunt is.
- We benutten bestaande woningen beter door mogelijkheden voor splitsen, optoppen en woningdelen, mits de leefbaarheid in wijken gewaarborgd blijft.
- We stimuleren geclusterde en nieuwe woonvormen waar ontmoeting centraal staat, zoals gemeenschappelijke jongerenhuisvesting, knarrenhofjes, meergeneratiehofjes en mantelzorgwoningen.
- Historische panden mogen niet leegstaan. We maken nieuwe bestemmingen mogelijk waarbij we zorgvuldig omgaan met het karakter van deze gebouwen.
- Permanente bewoning op vakantieparken blijven we gedogen voor urgente doelgroepen, zolang dit bijdraagt aan leefbaarheid en veiligheid.
- Het aantal vakantiewoningen/vakantieparken moet in een goede verhouding staan tot de omvang van het nabijgelegen dorp of stad.
- Spookdorpen zijn onwenselijk; dorpen zijn er om in te leven, daarom maken wij het kopen van reguliere woningen, die vervolgens niet permanent bewoond worden, minder aantrekkelijk door de forenzenbelasting te verhogen.
- We zetten in op handhaving van het verbod op ongewenste vormen van recreatief gebruik van reguliere woningen.

Duurzaamheid en energie

Duurzaamheid, energie en wonen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Voor ons betekent duurzaamheid niet alleen zorg voor het klimaat, maar ook verantwoord omgaan met onze leefomgeving en met elkaar. We willen een samenleving waarin mensen samen verantwoordelijkheid nemen voor hun omgeving, waarin lokale initiatieven ruimte krijgen en waarin we bouwen aan een toekomst die zowel leefbaar als haalbaar is.

De komende jaren wordt de energievraag steeds groter, terwijl het elektriciteitsnet nu al overbelast is. Deze netcongestie vormt een serieuze belemmering voor woningbouw, bedrijfsontwikkeling én verduurzaming. Waar mogelijk, willen wij als gemeente helpen om de druk op het net te verlichten. Wij zien een deel van de oplossing in een slimme, diverse energiemix waarin niet alleen elektriciteit, maar ook warmte een belangrijke rol speelt. Denk aan warmtenetten en aquathermie – duurzame alternatieven die de druk op het elektriciteitsnet verlichten en tegelijk zorgen voor betrouwbare warmtevoorziening. Projecten zoals het warmtenet in Balk, aquathermie in Terherne en het warmtenet in Joure vinden wij interessante voorbeelden, juist omdat lokaal eigenaarschap en draagvlak centraal staan.

Daarnaast wil het CDA ook de komende periode inwoners helpen bij de verduurzaming van hun woning via energiecoaches met onafhankelijk advies. We willen verduurzamen zónder goede landbouwgrond op te offeren. Daarom willen wij zonnepanelen op daken, en willen wij dorpsmolens alleen met draagvlak uit de gemeenschap. Kortom, we kiezen voor een energietransitie die past bij onze waarden: solidariteit, gedeelde verantwoordelijkheid en zorg voor toekomstige generaties.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- We ondersteunen lokale energiecoöperaties en buurtinitiatieven, zoals gezamenlijke buurtbatterijen.
- We zetten in op verduurzaming van woningen via energiecoaches, die inwoners kosteloos adviseren.
- Wij kiezen voor een toekomstbestendige energievoorziening door actief te sturen op een brede energiemix, ruimte te reserveren voor energie-infrastructuur en het stimuleren van energiebesparing en flexibel elektriciteitsgebruik.
- Wij werken vroegtijdig samen met netbeheerders bij ruimtelijke plannen en vergunningverlening.
- Wij willen inwoners en bedrijven ondersteunen in het aardgasvrij maken van de woning, slim energiegebruik, opslag, isolatie en energie-efficiëntie.
- We ondersteunen kansrijke initiatieven vanuit de samenleving die helpen bij de doelstelling om aardgasvrij te worden, zoals warmtenetten en aquathermie.
- We stimuleren verduurzaming, maar behouden ons landschap: géén zonneparken ten koste van landbouwgrond. Dorpsmolens alleen in overleg en met lokaal draagvlak.
- Project Tûk Wenjen willen we behouden: als voorbeeld van hoe lokaal initiatief en duurzaamheid hand in hand kunnen gaan.

Mobiliteit en infrastructuur

Wij vinden bereikbaarheid een basisrecht. Iedereen moet kunnen rekenen op goede en veilige verbindingen, of je nu verplaatst met eigen vervoer of met het openbaar vervoer. Een goede bereikbaarheid bevordert de leefbaarheid en de aantrekkelijkheid van onze gemeente.

Wij zien daarbij knelpunten in de verkeersveiligheid. Onze wegen worden door steeds meer verschillende voertuigen gebruikt (denk aan e-bikes, fatbikes, fietsers, auto's en landbouwverkeer) die soms moeite hebben om de wegen op een goede manier met elkaar te delen. We willen zoeken naar praktische en veilige oplossingen, zoals (waar mogelijk) het verplaatsen van landbouwverkeer naar bredere wegen.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- Wij vinden dat er goede OV-verbindingen in en tussen dorpen moeten zijn, waarbij keuzes niet alleen worden gemaakt op basis van kostenefficiëntie. Dit wordt actief uitgedragen in overleggen met de Provincie.
- Wij investeren in veilige aanfietsroutes naar scholen, dorpscentra en sportvoorzieningen.

- Om de veiligheid op wegen te verbeteren, willen wij landbouwverkeer zoveel mogelijk via bredere wegen laten rijden, ook waar dat nu nog niet is toegestaan zoals op de N-weg tussen Balk en Woudsend, eventueel met uitvoegmogelijkheden om sneller verkeer te laten passeren.

- Wij stimuleren de initiatieven vanuit de Mienskip die gaan over deelmobiliteit, zoals deelauto's en deelfietsen.

*“Veilige wegen, sterke verbindingen en goed verlichte
fietspaden houden onze dorpen leefbaar”
(Bauke de Wolff, Scharsterbrug)*

Openbare ruimte en leefomgeving

De openbare ruimte vormt het visitekaartje van onze gemeente. Het gaat hierbij niet alleen om de verzorging van wegen, stoepen, plantsoenen en bermen, maar ook om de uitstraling en beleving die deze plekken met zich meebrengen. Een nette, toegankelijke en veilige leefomgeving draagt bij aan het woongenot van onze inwoners en is bepalend voor hoe bezoekers onze gemeente ervaren.

De openbare ruimte is méér dan alleen functioneel. Het is een plek van ontmoeting, waar mensen samenkomen, waar je kunt sporten of muziek kunt maken, waar kinderen spelen en buurtgenoten elkaar leren kennen. Daarom is het van groot belang dat deze ruimte voor iedereen toegankelijk is, jong en oud, mobiel of minder mobiel.

Goed onderhoud van het openbaar groen en openbare voorzieningen is hierbij onmisbaar. Dit zorgt voor een nette en verzorgde uitstraling en draagt bij aan de gastvrijheid, biodiversiteit en gezondheid. We zetten in op zorgvuldig beheer van plantsoenen, bermen en bomen. Tegelijkertijd zoeken we naar manieren om inwoners en lokale initiatieven te betrekken bij het onderhoud, zodat het groen in de openbare ruimte past bij de identiteit van de omgeving en bijdraagt aan een leefbare gemeente.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- De openbare ruimte is een plek voor ontmoeting. We richten deze flexibel in, zodat er ruimte is voor buurt-BBQ's, markten en sportactiviteiten.
- We nemen klimaatadaptieve maatregelen tegen hittestress en wateroverlast onder meer door voldoende groen in de woonkernen en een vervolg geven aan NK Tegelwippen, die daagt inwoners uit om zoveel mogelijk tegels te vervangen door groen met als doel de leefomgeving te verduurzamen en klimaatbestendiger te maken.

- Wij stimuleren zoveel mogelijk het afkoppelen van de afvoer van regenwater van het riool, onder meer door behoud van de subsidieregeling (groen en blauwe maatregelen) voor opvang en (her)gebruik van regenwater of het verleggen van de afvoer van regenwater naar sloten, vaarten of wadi's (tijdelijke opvang van hemelwater). Bij nieuwe woonwijken wordt hier direct rekening mee gehouden.
- Bewoners worden actief betrokken bij ontwerp en beheer van het groen in hun buurt, wat eigenaarschap en verbondenheid versterkt.
- Het bermenbeheer moet minimaal op het huidige niveau blijven.
- Voor de openbare voorzieningen willen wij dat de gemeente de beschikbaarheid van (openbare) toiletten onderzoekt en waar nodig verbetert.

Ruimte met een toekomst

Onze gemeente is een plek van rust, ruimte en uitzicht. We staan voor grote opgaven: er is vraag naar nieuwe woningen, ruimte voor bedrijven en er komen mogelijk ingrijpende projecten aan, zoals de 380 kV-lijn, de Lelylijn en de gaswinning. Tegelijkertijd is onze ruimte schaars en waardevol. Daarom maken we bij het ontwikkelen van de ruimte bewuste keuzes: met oog voor het landschap, de leefbaarheid en de toekomst van onze gemeenschap. Dit doen we van onderop, samen met inwoners en ondernemers. Zo zorgen wij ervoor dat onze gemeente een fijne plek blijft om te wonen, voor ons en voor de generaties na ons.

Ruimtelijke ontwikkeling is voor ons geen optelsom van projecten, maar het vormgeven van een leefbare toekomst. Dat vraagt om visie en samenhang. We kiezen voor een integrale aanpak waarin wonen, werken, duurzaamheid en landschap in evenwicht zijn. We bouwen niet alleen aan huizen, maar aan gemeenschappen waar mensen zich thuis voelen.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- Wij moeten de beschikbare ruimte kunnen gebruiken voor woningbouw en economische ontwikkelingen binnen onze gemeente. Uiteraard wel met oog voor ons landschap.
- We pleiten voor een gemeentelijk programma landelijk gebied waar wij inwoners, bedrijven, landbouw en natuurorganisaties bij betrekken.
- In het geval het traject van de Lelylijn door onze gemeente komt te liggen, moeten onze inwoners en bedrijven daar concreet profijt van hebben.

5. De gemeente betaalbaar en dichtbij

Waar staan wij voor

Het CDA staat voor een solide en verantwoord financieel beleid. Wij vinden dat overheidsfinanciën op orde moeten zijn: transparant, doelmatig en toekomstbestendig. Elke euro die de overheid uitgeeft, is gemeenschapsgeld en moet met zorg worden besteed. Gemeenten moeten daarom sober en degelijk omgaan met hun middelen en geen financiële risico's doorschuiven naar toekomstige generaties. Tegelijk is het belangrijk dat er voldoende ruimte blijft voor investeringen die bijdragen aan economische groei en een vitale leefomgeving. Alleen zo bouwen we aan een sterke en duurzame financiële basis.

Gemeentelijke financiën en belastingen

De gemeentelijke begroting moet sluitend zijn, met een realistische meerjarenraming en duidelijk zicht op financiële risico's. Bij tekorten kijkt het CDA eerst naar de mogelijkheden binnen de gemeentelijke organisatie, in plaats van direct de lasten voor inwoners te verhogen. Denk hierbij aan een subsidieregeling die al jarenlang onbenut blijft. Lokale lasten moeten eerlijk worden verdeeld en doelgericht worden ingezet. Belastingen en heffingen mogen alleen worden geheven voor het doel waarvoor ze bedoeld zijn.

Het CDA vindt ook dat wie gebruikmaakt van gemeentelijke voorzieningen, daaraan moet bijdragen. Daarom ondersteunen wij het heffen van toeristenbelasting én verblijfsbelasting voor personen die niet staan ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP), zoals arbeidsmigranten of tijdelijke bewoners. Deze groepen maken net als anderen gebruik van openbare ruimte, infrastructuur en voorzieningen. Wij vinden het logisch dat zij daaraan meebetalen.

Een belangrijk aandachtspunt is de ontwikkeling van de onroerendezaakbelasting (OZB). Deze belasting raakt direct de koopkracht van huishoudens. Het CDA wil de OZB daarom niet harder laten stijgen dan de inflatie. Door een inflatieslot in te stellen, houden we de lasten voorspelbaar en binnen redelijke grenzen.

De financiële positie van gemeenten staan onder druk. Rijkstaken zijn overgeheveld naar het lokale niveau zonder voldoende financiële compensatie, met name in het sociaal domein. Daardoor is de beleidsvrijheid van gemeenten afgenomen en komt de uitvoering van kerntaken in het geding. Het CDA vindt dat het Rijk zijn verantwoordelijkheid moet nemen door structureel meer financiële ruimte aan gemeenten te geven en duidelijke afspraken te maken over de verdeling van taken en middelen.

Een betrouwbare overheid begint bij goed beheer van publieke middelen. Door te kiezen voor verstandig, eerlijk en transparant financieel beleid, zorgen we ervoor dat gemeenten hun werk goed kunnen doen – nu én in de toekomst.

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- Het CDA wil solide gemeentefinanciën, zodat belangrijke voorzieningen zoals zorg, onderwijs, afvalinzameling, groenonderhoud en dergelijke goed blijven functioneren.
- De gemeentelijke onroerendezaakbelasting (OZB) stijgt niet harder dan de inflatie. Zo beschermen we inwoners tegen onnodige lastenverhoging en zorgen we voor een stabiel belastingklimaat.
- Gemeentelijke heffingen moeten voorspelbaar, transparant en doelgericht zijn. Het CDA kiest voor een evenwichtige verdeling van lasten tussen inwoners, bedrijven, toeristen en tijdelijke bewoners. Belastingen worden alleen geheven waar het nodig is, en altijd gekoppeld aan het gebruik van voorzieningen. Zo houden we de lokale lasten rechtvaardig en betaalbaar.

De gemeente dichtbij: een toegankelijke en betrokken gemeente voor iedereen

Onze gemeente is uitgestrekt. De reis van bijvoorbeeld Bakhuizen naar Joure duurt al snel meer dan een half uur. Tegelijkertijd worden overheden steeds digitaler. Wij vinden het belangrijk dat iedereen kan meedoen in onze samenleving – ongeacht afstand of digitale vaardigheden. Daarom zetten wij ons in voor een toegankelijke gemeente, zowel voor inwoners als voor bedrijven.

We behouden de servicepunten van het gemeentehuis in Balk en Lemmer. Zo blijven we dichtbij voor wie liever persoonlijk langskomt. Tegelijkertijd maken we contact met de gemeente flexibeler. Inwoners kunnen afspraken maken op een manier die bij hen past: digitaal via bijvoorbeeld Teams, op het gemeentehuis of – als dat prettiger is – gewoon thuis aan de keukentafel.

Bibliotheken spelen een belangrijke rol in het ondersteunen van inwoners op het gebied van taal- en digitale vaardigheden. Dit is van groot belang voor mensen die laaggeletterd of digitaal minder vaardig zijn. Wij willen dat mensen die dat nodig hebben, via de bibliotheken hulp kunnen inschakelen bij de (digitale) communicatie met de verschillende overheden, zoals hulp bij het invullen van formulieren.

De gemeente moet dichtbij en bereikbaar blijven met servicepunten in Balk en Lemmer en hulp via bibliotheken voor wie digitaal minder vaardig is”, (Brigitte van der Zee, Echtenerbrug)

Onze CDA-plannen: oog voor jouw toekomst

- Wij willen de servicepunten van het gemeentehuis in Balk en Lemmer behouden
- We willen beter aansluiten bij de wensen van inwoners als zij contact hebben met de gemeente. Daarom maken we afspraken op een manier die bij hen past: digitaal (via bijvoorbeeld Teams), op het gemeentehuis, of gewoon bij de mensen thuis.
- Wij willen de belangrijke rol van bibliotheken blijvend ondersteunen, ook waar het gaat over de hulp aan mensen die laaggeletterd of niet voldoende digitaal vaardig zijn, onder meer door het behoud van de brievenwasserette.

6. Dankwoord

Bij het schrijven van het verkiezingsprogramma hebben wij veel mensen gesproken. Niet alleen CDA-leden, maar ook (bestuursleden en vrijwilligers van) plaatselijke belangen, dorpsbelangen, culturele- en sportverenigingen, ondernemersverenigingen, landbouwers, ondernemers, ouders, jongeren, ouderen etc. Ieder gesprek gaf ons waardevolle inzichten en inspiratie.

Wij hopen hiermee een weerspiegeling te geven van wat ons allemaal bezighoudt en bindt. Wij zijn iedereen die hieraan heeft bijgedragen dankbaar voor hun openheid en betrokkenheid.

Volken Holtrop (vz), Barbara Gardeniers, Trycia van Brug, Johannes Wierstra en Bauke de Wolff, programmacommissie

De eerste 12 kandidaten op de CDA-kandidatenlijst voor de raadsverkiezingen, v.l.n.r.: Jan van Zanden (3), Johan Bakker (11), Brigitte van der Zee (9), Bauke de Wolff (4), Cor Flapper (1), Yme Nota (8), Johannes Wierstra (12), Kees Mulder (7), Fokke Hoekstra (10), Barbara Gardeniers (2), Jacob Cloo (6) en Florian Wesselius (5).

De volledige kandidatenlijst, dit programma en andere informatie vindt u op:
www.cda.nl/friesland/de-fryske-marren/

**DE FRYSKE
MARREN**

Verkiezingsprogramma
2026 - 2030

Foto's:

- Gewoon Dwaan Fotografie
- Fotografie Frans Mulder

